

‘Notarissen moeten duidelijker maken dat ze midden in de maatschappij staan’

Tekst Martijn Pols en Edwin van der Schoot Fotografie David van Dam

De notaris heeft het zwaar. Vergrijzing, schaarste aan opvolgers, steeds strengere vereisten om fout geld te rapporteren — het is slechts een greep uit de problemen waar de sector mee kampt. Zelfs rasoptimist Annerie Ploumen, voorzitter van beroepsorganisatie KNB, ziet de uitdagingen.

Exact 1.734.812 akten hebben alle notarissen in Nederland in 2023 opgesteld. Dat is 9% minder dan in 2022 en het laagste aantal in vijf jaar. Toch gaat het ‘best goed’, vindt Annerie Ploumen (58), de voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). ‘Ik maak me nooit zo druk om die aantallen. Er worden momenteel minder huizen verkocht, maar bij familierecht — huwelijken, samenlevingscontracten en testamenten — is het stervensdruk.’ Notarissen geven ook veel advies, benadrukt ze, bijvoorbeeld over het oprichten of herstructureren van bedrijven.

Een andere reden dat het goed gaat, is dat op 2 januari eindelijk de eerste digitale oprichting van een bv plaatsvond. Dat was al langer een wens van de Europese Commissie, en ook van de KNB, maar ‘het was even wachten op de Nederlandse wetgeving’, zegt Ploumen. Er zijn ondernemers die al tientallen bv’s hebben opgericht en geen zin hebben om steeds naar de notaris te gaan. Dat kan nu dus digitaal, zegt Ploumen, die zelf vastgoednotaris is bij Zuidaskantoor Van Doorne.

Op termijn zullen notarissen ook hypotheekakten en testamenten digitaal mogen regelen, maar dat zal niet meteen leiden tot verlaging van de tarieven, zegt ze. Er zit immers nog steeds voorbereidend werk aan. ‘De notaris geeft ook advies, zorgt dat dingen goed vastgelegd worden. Dat alles met één druk op de knop is geregeld, is een te makkelijke voorstelling van zaken.’

Grijze lijst

Een paar dagen voordat het FD op bezoek komt, heeft energie hardloper en lobbyist Ploumen een plekje bemachtigd in de agenda van de afzwaaiend burgemeester van Rotterdam, Ahmed Aboutaleb. Belangrijkste agendapunt: de bestrijding van financiële criminaliteit. Ploumen vertrekt in oktober, maar voor dit thema lobbyt ze nog fanatiek. Haar oplossing is een ‘grijze lijst’ om criminelin te kunnen weren. Weigert

de ene notaris om bepaalde redenen een klant of opdracht, dan zouden de collega’s gewaarschuwd zijn als de verdachte transactie bij hen belandt. Direct weigeren hoeft niet, is het idee, extra opletten vanwege de registratie wel.

Burgemeesters hebben dat probleem ook: als de ene stad een ondernemer weigert, duikt hij niet zelden in een andere stad op. Elkaar waarschuwen kan niet, zegt ze, omdat privacywetgeving hun dat verhindert. Ook het plan van Ploumen stuit op dat bezwaar. De KNB wil daarom een lijst die onder ‘collegiale geheimhouding’ valt: niet publiek beschikbaar, maar alleen voor notarissen onderling.

Ze begrijpt dat de bescherming van privacy hier gevoelig ligt. ‘We hebben ook de toelagenaffaire gehad, ik snap het gevaar van met lijsten werken. En ja, het staat op gespannen voet met de geheimhoudingsplicht van de individuele notaris. Maar we willen heel graag doen wat de maatschappij vraagt, een poortwachtersrol vervullen, en daar hebben we instrumenten voor nodig.’ Ploumen doet haar best om het onderwerp bij minister Franc Weerwind, voor rechtsbescherming, op de agenda te houden.

Veel meldingen

Alle notarissen in Nederland maken volgens Ploumen twijfelachtige za-

‘Toen ik als notaris begon, ging je op zaterdag naar kantoor, anders hoorde je er niet bij’

‘Maar “ik heb altijd hard gewerkt, dus deze generatie moet dat ook” is niet de juiste houding’

ken mee. ‘Dan meld je een verdachte transactie bij de overheid — de Financial Intelligence Unit, de FIU — maar dan duurt de afhandeling van die melding heel lang. Ondertussen doet dit soort personen 40 kilometer verderop bij een andere notaris een nieuwe poging, met een iets slimmer verhaal. En dan worden die aktes alsnog gepasseerd.’

Notarissen doen volgens beide partijen al veel meldingen, die ook kwalitatief goed zijn. In 2021 waren het er zo’n 1100, in 2022 ruim 1200. Omgerekend naar het aantal notarissen is dat gemiddeld één melding per drie jaar. Dat is een mager aantal ten opzichte van banken, maar, zegt Ploumen, ‘substantieel meer dan makelaars en advocaten.’ Ze wijst erop dat zo’n melding jammer genoeg niet anoniem kan worden gedaan.

Het voorkomen dat notarissen onbedoeld medewerking verlenen aan criminele activiteiten is niet de enige uitdaging voor Ploumen. Er is weinig animo om notaris te worden en het vak lijkt een imago probleem te hebben. In december klom Ploumen in de pen om op LinkedIn berichtgeving van het FD over vooral het teruglopende aantal professionals in het notariaat te relativeren. Volgens cijfers van de KNB lag het dieptepunt in 2013. Sindsdien steeg het aantal kandidaat-notarissen, toegevoegd notarissen (in loondienst) en notarissen alles bij elkaar van 3034 naar 3430.

Onvoldoende notarissen

De aanhoudende afname van het aantal notarissen, de eindverantwoordelijke ondernemers in de maatschappij, is iets waar Ploumen niet al te zwaar aan tilt. ‘Ook toegevoegd notarissen hebben eindverantwoordelijkheid, en ze hebben geen notaris nodig om een akte te laten passeren. Ik zeg niet dat we er al zijn, maar het is wel zo dat we uit het dal krabbelen.’

Wel erkent ze dat er uiteindelijk voldoende notarissen nodig zijn die ondernemer en dus partner in de maatschappij willen worden, want wetelijk gezien mogen notariskantoren alleen in handen zijn van notarissen.

‘De onafhankelijkheid van de notaris is essentieel, je mag niet afhankelijk zijn van een private-equitypartij of zo.’

Afspraken maken

Hoe is haar beeld dat het dieptepunt achter de rug is te rijmen met de voorbeelden van kantoren in provinciesteden die geen opvolgers kunnen vinden voor notarissen die met pensioen gaan? Notarieel recht is een brede opleiding, het aantal studenten zit in de lift. Maar veel afgestudeerden kiezen uiteindelijk toch niet voor het notariaat. Ze worden bijvoorbeeld fiscalist. Ploumen: ‘We hebben hier een uitdaging. Een enorme uitdaging. Wij zijn als KNB nu bezig om er zoveel mogelijk binnen te halen.’

Tegelijkertijd is er te veel uitstroom, opmerkelijk genoeg ook naar bijvoorbeeld de Belastingdienst. ‘Die biedt flexibele werktijden en meer vakantiedagen. Zeker voor de kleinere werkgevers in het notariaat is dat niet altijd makkelijk om mee te concurreren.’ Maar zij moeten daar ook flexibeler in worden. ‘Toen ik begon, ging je op zaterdag naar kantoor, anders hoorde je er niet bij. Maar “ik heb ook altijd hard gewerkt, dus deze generatie moet dat ook” is niet de juiste houding. Het is best gezond het ook eens anders te bekijken.’ En het één sluit het ander niet uit. ‘De werk-privébalans vinden mensen belangrijk. Maar de meesten gaan ook nog gewoon voor hun job, en zijn er ook als de klant het vraagt.’

Ze wijst ook op het feit dat het beroep veel vrouwen aantrekt, maar dat relatief weinig vrouwen daadwerkelijk notaris-ondernemer of partner willen worden. De sleutel ligt in het thuis samen betere afspraken maken, vermoedt ze, want ‘een glazen plafond heb ik in het notariaat eerlijk gezegd nooit gezien.’

‘Ik werk meer dan 40 uur, maar ik heb het altijd kunnen combineren. Op kantoren heb je geen negen-tot-vijfbaan. Je bent veel flexibeler. Na het eten als de kinderen op bed liggen weer aan de bak, dat kan. Maar je moet het met je partner

KNB-voorzitter Annerie Ploumen ziet dat veel studenten notarieel recht uiteindelijk niet voor een carrière als notaris kiezen. ‘We hebben hier een uitdaging. Een enorme uitdaging.’

samen thuis wel goed regelen. Vaste dagen doorwerken bijvoorbeeld. Mijn kinderen — twee zoons en een pleegdochter — wisten tot hun 18de exact of vader of moeder op een bepaalde dag thuis was.’

Toegang

De notaris wordt momenteel kritisch tegen het licht gehouden, om te zien of de nutsfunctie waar het beroep een monopolie op heeft er alleen voor gefortuneerde Nederlanders is, of ook voor mensen die minder verdienen dan Jan Modaal. ‘Er zijn al sinds jaar en dag pro-deonotarissen, of notarissen die meedraaien bij een juridisch loket of een rechtswinkel. Een bijstandsmoeder met twee kinderen die haar voogdij niet regelt omdat ze niet weet hoe, kan in de problemen komen. De notaris kan dat voorkomen.’

Deze mooie woorden ten spijt, wordt familierecht als de minst populaire tak van het notariaat gezien onder studenten. Klanten zeuren over tientjes, en het is moeilijker hoge omzettingen te halen, weet het FD. Ploumen repliceert: ‘Voor de bemensing van een noodtestamentenservice die we in 2023 startten, hebben veel KNB-leden zich vrijwillig aangemeld.’

Om ook mensen die geen €500 kunnen missen voor een testament toegang tot het notariaat te bieden, gaan stemmen op om een sociaal notariaat in te stellen. Ook binnen de grote advocaten- en notariškantoren wordt daarover nagedacht, weet Ploumen. ‘Dat de notaris er alleen zou zijn voor de rijken, bestrijd ik, maar die beeldvorming is er niet voor niks. Dus wij moeten duidelijker maken dat we midden in de maatschappij staan. En dan niet alleen de kleine landelijke kantoren met een lage drempel. Ook de Zuidas moet zich niet achter zijn hoge gevels verschuilen. Of dat ook kan in de vorm van een financiële bijdrage? Ik heb persoonlijk liever dat mensen gewoon meedoen.’

Martijn Pols en Edwin van der Schoot zijn redacteur van Het Financieele Dagblad.